

Interdisciplinárna vedecká konferencia

Res Pálffyana

Príspevky k dejinám rodu Pálffyovcov

Bratislava 18. januára 2018

Veľká zasadačka Pamiatkového úradu SR
Cesta na Červený most 6

Organizátori:

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky Bratislava
Občianske združenie Červenokamenské panstvo

Hlavný partner:

Fond na podporu umenia

Mediálny partner:

Institut pro památky a kulturu, o. p. s.

PAMIATKOVÝ ÚRAD
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

u.

fond
na podporu
umenia

PROPAMÁTKY
PORTÁL - ČASOPIS

Program

9:00 – 9:30

registrácia účastníkov

9:30 – 9:45

otvorenie podujatia a úvodné príhovory

9:45 – 10:00

I. blok referátov:
Mag. phil. Martin Švec, Pamiatkový úrad Slovenskej republiky
Pálffyovci ako mecenáši sakrálneho umenia na ich panstvách v Bratislavskej župe v časoch osmanskej vojny a stavovských rozbrojov

10:00 – 10:15

Mgr. Marián Havlík, M-ARTE, s. r. o., Bratislava
Stavebné aktivity Pálffyovcov v Malackách

10:15 – 10:30

Mgr. Silvia Lörinčíková, PhD., Slovenské národné múzeum -
Múzeum Betliar v Betliari
Pálffyovci na hrade Krásna Hôrka a v kaštieli Betliar

10:30 – 10:45

diskusia k I. bloku

10:45 – 11:00

prestávka

11:00 – 11:15

II. blok referátov:
Mgr. Ingrid Kušnieráková, PhD., Historický ústav Slovenskej
akadémie vied v Bratislave
Podoby zbožnosti Pálffyovcov v ranom novoveku

11:15 – 11:30

Mgr. Ingrid Halászová, PhD., Katedra dejín a teórie umenia
Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave
*Paralely a diferencie v portrétnej reprezentácii dvoch palatínov –
súrodencov, grófov Mikuláša a Jána Pálffyovcov*

11:30 – 11:45

Mgr. Jozef Tihányi, Slovenské národné múzeum - Múzeum Červený
Kameň v Častej
*Solitéry alebo séria? Trojica portrétov zo zbierkového fondu Slovenského
národného múzea - Múzea Červený Kameň v Častej*

11:45 – 12:00

Mgr. Michaela Sibylová, PhD., Univerzitná knižnica v Bratislave
Pálffyovci – zberatelia knižných kuriozít

12:00 – 12:15

diskusia k II. bloku

12:15 – 13:15

obedňajšia prestávka

13:15 – 13:30

III. blok referátov:

Mgr. Anna Fundárková, MA, PhD., Historický ústav Slovenskej akadémie vied v Bratislave

Statky - zmlátky. Súdny spor Pálffyovcov v 18. storočí.

13:30 – 13:45

Mgr. Eva Benková, PhD., Katedra slovenských dejín Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave

Panstvo Červený Kameň ako podnik hospodárenia Pálffyovcov v 18. storočí

13:45 – 14:00

Mgr. Štefan Hrivňák a Mgr. Tina Tvrdoňová, Archív mesta Bratislavy

Vzťahy medzi Pálffyovcami a poddanými na Devínskom panstve po urbárskej regulácii Márie Terézie

14:00 – 14:15

Mgr. Jan Štěpánek, Ústav pro dějiny umění Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Alžběta Lažanská-Pálffy a její svět : příspěvek k prosopografii uherské šlechty v Čechách

14:15 – 14:30

diskusia k III. bloku

14:30 – 14:45

prestávka

14:45 – 15:00

IV. blok referátov:

prof. PhDr. Jan Županič, Ph.D., Ústav světových dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Pálffyové – mezi hrabaty a knížaty

15:00 – 15:15

Mgr. Štefan Gaučík, PhD., Historický ústav Slovenskej akadémie vied v Bratislave

Majetkové spory Pálffyovcov so Študijnou základinou Jána Pálffyho

15:15 – 15:30

PhDr. Daniel Hupko, PhD., Múzeum mesta Bratislavy
Roky 1918 – 1919 a Pálffyovci. Adaptácia rodiny Jozefa Pálffyho st. na „nové“ pomery po vzniku Československej republiky

15:30 – 16:00

záverečná diskusia

16:00

ukončenie konferencie

Anotácie referátov

Mgr. Eva Benková, PhD.

Katedra slovenských dejín Filozofickej fakulty Univerzity
Komenského v Bratislave

Panstvo Červený Kameň ako podnik hospodárenia Pálffyovcov v 18. storočí

V 16. a 17. storočí mali v ekonomike panstva Červený Kameň najdôležitejšiu pozíciu štyri sféry agrárnej výroby – vinohradníctvo, obilnárstvo, rybníkárstvo a pivovarníctvo. Pod vplyvom viacerých okolností sa Pálffyovci začali v priebehu 18. storočia v rámci svojich podnikateľských aktivít zameriavať aj na iné odvetvia hospodárstva. Cieľom príspevku je rekonštruovať hospodárske zázemie červenokamenskej rodovej línie Pálffyovcov na panstve Červený Kameň. S ohľadom na stav zachovania písomností hospodárskej správy panstva sa sústredím prevažne na obdobie druhej polovice 18. storočia, keď v ekonomickej činnosti Pálffyovcov zohrávali popri uvedených poľnohospodárskych odvetviach viac či menej významnú úlohu drevárstvo, baníctvo, mäsiarstvo, mydlárstvo či sklárstvo.

Mgr. Anna Fundárková, MA, PhD.

Historický ústav Slovenskej akadémie vied v Bratislave

Statky - zmätky. Súdny spor Pálffyovcov v 18. storočí.

Príspevok je venovaný súdnemu sporu, ktorý v rodine Pálffyovcov vznikol kvôli testamentu palatína Jána (V.) Pálffyho z roku 1751. Hlavným aktérom sporu bol jeho najstarší syn Karol Engelbert Pálffy, ktorý sa musel majetkovo vyrovnáť so svojimi synovcami. Predmetom konfliktu bol hrad Červený Kameň a tiež panstvá Svätý Jur a Pezinok. Karol Engelbert Pálffy viedol v prvom kole spor proti Rudolfovi Pálffymu, ktorý je známy ako zakladateľ pálffyovskej knižnice. Ich vzájomná korešpondencia poskytuje jedinečný a zaujímavý pohľad do ich konfliktu, ktorý postupne prerástol z právno-vecnej roviny do osobnej roviny a spôsobil vážny rozkol v rodine. Príspevok je analýzou dobovej mentality a tiež rodinných vzťahov, aké vládli v aristokratických rodinách v 18. storočí.

Mgr. Štefan Gaučík, PhD.

Historický ústav Slovenskej akadémie vied v Bratislave

Majetkové spory Pálffyovcov so Študijnou základinou Jána Pálffyho

Aristokracia ako dôležitá elitná skupina čoraz častejšie rezonuje aj v slovenskej historiografii. Členovia významného rodu Pálffy patria bezpochyby do tejto skupiny. Podnikateľské, politické, kultúrne a mecenášske aktivity Pálffyovcov tvoria originálnu súčasť slovenských dejín. V prednáške s mikrohistorickým nádychom sa zaoberám dlho trvajúcim sporom členov rodiny o červenokamenský hradný majetok. Mapujem príčiny, priebeh a majetkovoprávne následky sporu, ktorý vypukol po smrti Jána Pálffyho v roku 1908. V tejto afére hrali dôležitú rolu Štefan a Vojtech Pálffy. Skúmam argumenty týchto aktérov, ako aj stratégie zainteresovaného uhorského štátu.

Mgr. Ingrid Halászová, PhD.

Katedra dejín a teórie umenia Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave

Paralely a diferencie v portrétnej reprezentácii dvoch palatínov – súrodencov, grófov Mikuláša a Jána Pálffyovcov

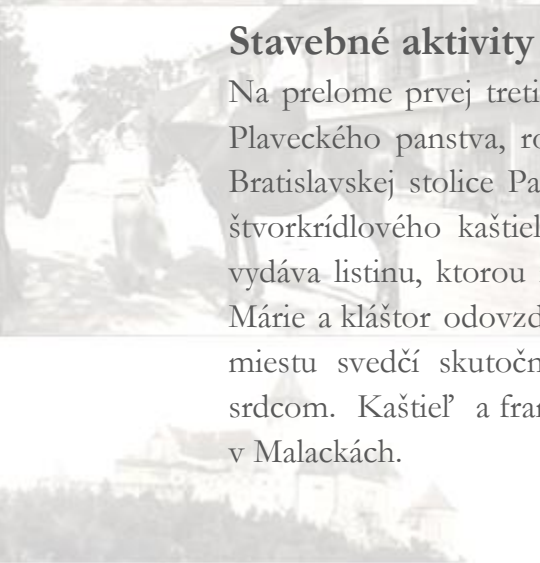

Je všeobecne známe, že dvaja pálffyovskí bratia, Mikuláš V. (1657 – 1732) a Ján V. (1663 – 1751), zastávali úrad uhorského palatína jeden po druhom, spolu takmer štyri desaťročia prvej polovice 18. storočia. Výrazne tým posilnili každý svoju osobnú, ale tiež rodovú prestíž. Zdá sa však, že napriek týmto významným spoločenským a politicko-historickým faktom ostávajú ich individuálne črty (a to tak v zmysle fyzickom, ako aj charakterovom) stále skôr vágne diferencované. Bez identifikačného nápisu sú mnohé spodobená bratov v súčasnej situácii navzájom nerozlišiteľné a teda neidentifikované. Príspevok je úvodom do témy portrétnej reprezentácie Pálffyovcov v 18. storočí. Má ambíciu pozrieť sa na spôsoby, aké volili jednotliví bratia pre vlastnú portrétnu reprezentáciu: na ich individuálne preferencie v oblasti ikonografie, účinného média (maľovaný obraz, grafika, sochársky reliéf) i pri voľbe umelcov.

Mgr. Marián Havlík

M-ARTE, s. r. o., Bratislava

Stavebné aktivity Pálffyovcov v Malackách

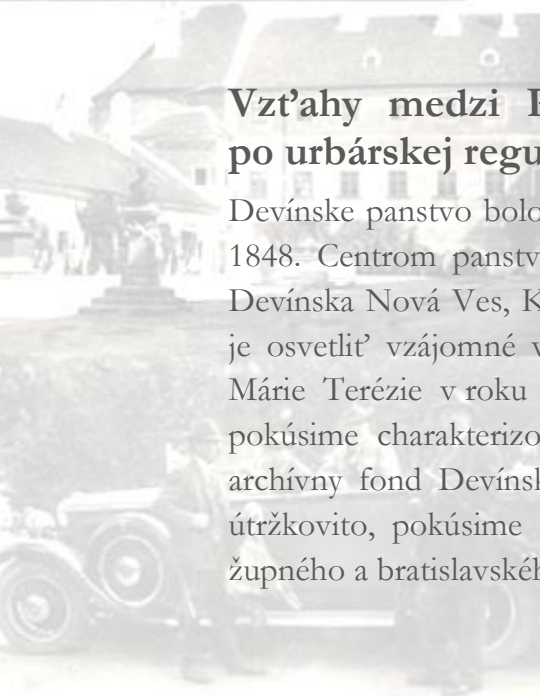

Na prelome prvej tretiny 17. storočia získava mesto Malacky, ktoré je v tom čase súčasťou Plaveckého panstva, rod Pálffyovcov a to v osobe neskoršieho palatína a hlavného župana Bratislavskej stolice Pavla IV. Pálffyho. Výsledkom jeho aktivít je vybudovanie rozsiahleho štvorkrídlového kaštieľa, sídla neskoršieho Malackého panstva. V roku 1653 Pavol Pálffy vydáva listinu, ktorou na vlastné náklady postavený kostol zasvätený Nepoškvrnenej Panny Márie a kláštor odovzdáva reholi sv. Františka, teda františkánom. O jeho vzťahu k tomuto miestu svedčí skutočnosť, že v krypte kláštora bola uložená strieborná schránka s jeho srdcom. Kaštieľ a františkánsky kláštor s kostolom sú podnes najvýraznejšími stavbami v Malackách.

Mgr. Štefan Hrivňák a Mgr. Tina Tvrdoňová

Archív mesta Bratislavy, Bratislava

Vzťahy medzi Pálffyovcami a poddanými na Devínskom panstve po urbárskej regulácii Márie Terézie

Devínske panstvo bolo v držbe Pálffyovcov od roku 1635 až do zrušenia feudalizmu v roku 1848. Centrom panstva bol hrad Devín, patrilo pod neho priľahlé mestečko, ďalej Rača, Devínska Nová Ves, Karlova Ves, teda dnešné bratislavské mestské časti. Cieľom príspevku je osvetliť vzájomné vzťahy medzi poddanými a majiteľmi panstva po urbárskej regulácii Márie Terézie v roku 1767. Na príklade najväčších lokalít – mestečiek Devín a Rača sa pokúsime charakterizovať ich vzťah a prípadné zmeny, ktoré nastali. Napriek tomu, že archívny fond Devínske panstvo, uložený v Slovenskom národnom archíve, je zachovaný útržkovito, pokúsime sa dané otázky zodpovedať, aj za pomoci dokumentov z bývalého župného a bratislavského mestského archívu.

PhDr. Daniel Hupko, PhD.

Múzeum mesta Bratislavy, Bratislava

Roky 1918 – 1919 a Pálffyovci. Adaptácia rodiny Jozefa Pálffyho st. na „nové“ pomery po vzniku Československej republiky

Dňom vzniku Československej republiky sa zmenili pomery, ktoré dovtedy rámcovali životy obyvateľov dnešného územia Slovenska. Napriek tomu, že 28. október 1918 je historickým medzníkom, ktorý uzatvára trvanie rakúsko-uhorskej monarchie a otvára obdobie parlamentnej demokracie jedného z jej nástupníckych štátov, zmeny nenastali „zo dňa na deň“. Hoci smolenickí Pálffyovci zostali súčasťou spoločenskej elity i v demokratickom Československu, bude zaujímavé sledovať priebeh procesu adaptácie tejto aristokratickej rodiny zvyknutej na stavovské privilégia na rodinu továrniku bez práva používať svoj grófsky titul a rodový prídomek. Bola táto rodina príkladom bezproblémovej adaptácie alebo bol proces jej akceptácie parlamentnej demokracie na čele s voleným prezidentom pragmatickým rozhodnutím vynútený vtedajšími okolnosťami?

Mgr. Ingrid Kušniráková, PhD.

Historický ústav Slovenskej akadémie vied v Bratislave

Podoby zbožnosti Pálffyovcov v ranom novoveku

Uhorskí aristokrati raného novoveku demonštrovali svoje katolícke vierovyznanie nielen aktívnym náboženským životom (prístupovanie k sviatostiam, účasť na náboženských obradoch), ale aj zakladaním a podporovaním cirkevných a dobročinných inštitúcií. Predstavitelia rodu Pálffy boli predovšetkým zakladateľmi a podporovateľmi kláštora františkánov v Malackách, ktorý sa pre mnohých z nich stal miestom posledného odpočinku. Pálffyovci boli aj dobrodincami viacerých rehoľných inštitúcií v Bratislave (napr. konventu trinitárov či milosrdných bratov). Na rozdiel od iných uhorských aristokratov, ktorí svoje katolícke vierovyznanie a lojalitu vládnucej dynastii prezentovali účasťou na púťach do Mariazellu, Pálffyovci pestovali osobitnú úctu k milostivej soche Panny Márie v Marianke a úctu k nej podporovali aj u svojich poddaných.

Mgr. Silvia Lörinčíková, PhD.

Slovenské národné múzeum - Múzeum Betliar v Betliari

Pálffyovci na hrade Krásna Hôrka a v kaštieli Betliar

Príspevok sa zameriava na príbuzenské vzťahy medzi oboma rodmi, ktoré možno odvodiť od 16. storočia sobášom Anny Pálffyovej a hradného kapitána Mateja Andrásyho, a potom v 19. storočí prostredníctvom grófkgy Gabriely Pálffyovej, manželky grófa Emanuela Andrásyho, vrátane majetkového súdneho sporu medzi Andrásyovcami a Pálffyovcami. V rámci témy budú prezentované zbierkové predmety viažuce sa k týmto osobnostiam, vrátane reštaurátorských objavov na barokových mortuáriách z kaplnky hradu Krásna Hôrka.

Mgr. Michaela Sibyllová, PhD.

Univerzitná knižnica v Bratislave

Pálffyovci – zberatelia knižných kuriozít

Príspevok predstaví najstaršie a najvzácnejšie tlače pálfyovskej knižnice pôvodne uloženej na hrade Červený Kameň. Táto knižnica, založená v 18. storočí Rudolfom Pálffym (1719 – 1768), bola postupne vybudovaná na rodovú knižnicu encyklopedického charakteru existujúcu až do roku 1945. Reprezentatívnu funkciu v nej plnili prvé tlačené knihy (inkunábuly) a tlače vydané v 16. storočí v európskych tlačiarňach, ktoré sa dnes nachádzajú vo fonde Univerzitetnej knižnice v Bratislave. Ich analýza nám dovoľuje vnímať Pálffyovcov ako skutočných zberateľov knižných kuriozít.

Mgr. Jan Štěpánek

Ústav pro dějiny umění Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Alžběta Lažanská-Pálffy a její svět : příspěvek k prosopografii uherské šlechty v Čechách

Alžběta Pálffy (1782 – 1843) byla prvorozeným dítětem Rudolfa II. Pálffyho, spolujeditele panství Červený Kameň a Pezinok, a Marie Antonie Krakovské z Kolowrat. V roce 1805 se provdala za Jana Nepomuka Lažanského (1774 – 1830), majitele panství Manětín v západních Čechách a pozdějšího prezidenta českého zemského soudu. Bohužel, v literatuře se o ní nic bližšího nedozvíme. Stejně jako u mnoha jiných dam stála její osobnost zcela ve stínu slavnějšího manžela. Příspěvek si proto klade za cíl přiblížit osudy této bratislavské rodačky a upozornit na zajímavé sociální a kulturní detaily jejího života.

Mag. phil. Martin Švec

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky, Bratislava

Pálffyovci ako mecenáši sakrálneho umenia na ich panstvách v Bratislavskej župe v časoch osmanskej vojny a stavovských rozbrojov

Príspevok oboznamuje poslucháča s mecenášskou činnosťou rodu Pálffyovcov na poli sakrálneho umenia v rušných časoch osmanského nebezpečenstva a stavovských povstaní, resp. nedlho po ich skončení. Prezentovaný materiál sa opiera o terénne a archívne výskumy v rámci revízie pamiatkového fondu na oboch stranách Malých Karpát, v súčasných okresoch Malacky a Pezinok.

Mgr. Jozef Tihányi

Slovenské národné múzeum - Múzeum Červený Kameň v Častej

Solitéry alebo séria? Trojica portrétov zo zbierkového fondu SNM - Múzea Červený Kameň v Častej

V zbierke obrazov Slovenského národného múzea - Múzea Červený Kameň sa nachádza trojica portrétov významných šľachticov, súčasníkov, aktívnych v prvej polovici 18. storočia – nitrianskeho biskupa Ladislava Adama Erdődyho (1677 – 1736), krajinského sudcu Jozefa Imricha Esterházyho (1682 – 1748) a palatína Jána Pálffyho (1663 – 1751). Tieto tri portréty k sebe pôvodne nepatrili, no spája ich viacero nie veľmi kvalitných sekundárnych úprav, ktoré môžu byť kľúčom k odhaleniu ich spoločných osudov. Príspevok okrem hľadania súvislostí medzi týmito troma osobnosťami poukáže aj na dôležitosť poznania technickej podstaty obrazov ako významného prvku pri ich zaradovaní do historického kontextu a priblíži tiež problematické momenty pri metodike ich reštaurovania.

prof. PhDr. Jan Županič, Ph.D.

Ústav svetových dejín Filozofickej fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Pálffyové – medzi hrabaty a knížaty

Príspevok sa bude zaoberať postavením rodiny Pálffyů, respektive línie Pálffy-Daun v rámci aristokracie habsburskej monarchie a otázkou jej zaradenia medzi hrabata či knížata ríše. V celom Rakousko-Uhersku náležalo k prvej spoločnosti približne 470 rodín, medzi nimi dvacet bývalých ríšskych panujúcich knížecích rodů a dvacet dva knížecích rodů s titulom ríšskym alebo z dedičných zemí. O príslušnosti k aristokracii síce nerozhodoval titul, ani postavenie a dokonca ani majetok, ovšem miesto ve šlechtické hierarchii (stav a také datum jeho udelení) hráli významnou roli u vídeňského dvora. Pretože knížecí hodnosť byla nejvyšším důstojenstvím, které bylo možné v podunajské monarchii dosáhnout, byla velmi prestižní, a není divu, že o něj byl značný zájem. To se samozřejmě týkalo i rodu Pálffyů, kde knížecí titul nosila jen jedna větev. Línie Pálffy-Daun se proto v 70. letech 19. století pokusila o uznání knížecího stavu spřízněného rodu Daunů, jehož jméno také přijala.

Kontaktné osoby:

PhDr. Daniel Hupko, PhD., Červenokamenské panstvo, o. z.

daniel.hupko@gmail.com

Mgr. Martina Orosová, Pamiatkový úrad SR

martina.orosova@pamiatky.gov.sk